

SCHOONHETEN EN DE BENTINCKS

Wim Hoogeland, *Schoonheten en de Bentincks. Geschiedenis van een landgoed, havezathe en bewoners* Waanders uitgeverij, Zwolle 2006. ISBN 90-400-8317-7. 160 p. met ill. en kaarten.

Dit boek over Schoonheten is bijzonder mooi vormgegeven. Dat geldt voor het formaat, de omslag (die gebruikt is voor het afdrukken van de voornaamste genealogische gegevens), de kaarten, de massa foto's, enzovoorts. De kwaliteit van de kleurenfoto's is hoog. Het boek bladert zelfs prettig. Door de auteur is een schat aan materiaal verzameld. Er is

gekozen voor een thematische indeling van het vele dat het archiefonderzoek heeft opgeleverd. Achtereenvolgens komen aan bod de (ontginnings-)geschiedenis van het landgoed, de havezathe – dat wil zeggen het huis en het interieur (en aardige aquarellen van dat interieur zoals op pag. 86), de bouwhuizen, park en tuin(aanleg)-, gevolgd door een hoofdstuk over de heren en vrouwen van Schoonheten en ten slotte een beschrijving van de boerderijen en andere gebouwen in naaste omgeving. Deze thematische indeling heeft de auteur ook toegepast bij zijn boek over het Huis te Diepenheim uit 1986.

Het lijkt er op dat de enthousiaste huis-

De havezate Schoonheten. De achterzijde omstreeks 1830 (tekening, particuliere collectie)

historicus Wim Hoogeland zijn werk uitstekend gedaan heeft. Ik struikelde slechts over een paar details zoals het ontbreken van jaartallen bij een opsomming van pachtprizen (p.144) en de opmerking dat “Toen de oorlog uitbrak” een deel van het terrein bij het kasteel werd afgezet om plaats te maken voor een lanceerinrichting voor V-1's terwijl die V-1's pas tegen het einde van de oorlog werden ingezet. Een nadeel is verder dat uitgevers als Waanders blijkbaar eisen dat in dergelijke boeken geen voetnoten mogen worden gebruikt.

Inhoudelijk geeft het boek een uitstekend beeld van de Bentinks op Schoonheten, maar goede vraagstellingen ontbreken evenals een kritische reflectie op de geschiedenis van huis en bewoners. Dat neemt niet weg dat het gebodene voor de adelsgeschiedenis relevant is. Een voorbeeld daarvan is de ontstaansgeschiedenis van het landgoed in de 17^e eeuw. Schoonheten was in de 17^e eeuw met zijn systematische ontginning van heidevelten en bijbehorende geometrische landschapinrichting met een geometrisch lanenstelsel vrij uitzonderlijk in Oost-Nederland. Interessant is daarbij dat dit voor een belangrijk deel mogelijk was door het semi-legaal ontginnen van woeste gronden. In de economisch-historische literatuur wordt vaak op voorhand aangenomen dat ontginningen door boeren werden ondernomen zodat op lange termijn in de 17^e en 18^e eeuw de bezitsverhoudingen in Overijssel verschoven ten nadele van de landadel. Wat er rond Schoonheten gebeurde staat, ook al was de schaal waarop dit gebeurde niet alle-daags, haaks op deze gedachte. Systematisch onderzoek hiernaar ontbreekt eigenlijk maar bij de veronderstelde passiviteit op ontginningsgebied van de adel (die eerder al voor wat betreft de Veluwe

adel is ontkracht) kunnen toch vraagtekens worden gezet.

De maatschappelijke mobiliteit van sommige leden van de familie is ook opmerkelijk. De carrière van Rudolph Bentinck (1913-1989); een carrière die maar ten dele beantwoord aan het beeld dat mensen hebben van de werkkring van edelen. Rudolph was in zijn leven zowel drukker, bankdirecteur, commissaris van een aantal ondernemingen als ‘hereboer’, dat wil zeggen dat hij zich o.a. onledig hield met het fokken van kalkoenen, het houden van everzwijnen (die werden gevoerd met de overbodige kuikens uit de fokkerij) en meststieren. Een veelzijdig mens.

De waarde van het boek is verder gelegen in de ondersteuning aan de huidige bewoners die zich veel moeite getroosten dit erfgoed in stand te houden. Ik vermoed dat deze papieren rondleiding door de geschiedenis van huis en bewoners (want daar heeft het boek nog het meeste van weg) daar zeker aan kan bijdragen.

Wybren Verstegen

HERINNERINGEN AAN VERWOLDE

F. W. M. H. Bonger – van der Borch van Verwolde, *Herinneringen aan Verwolde en zijn bewoners in de tijd van mijn jeugd* (Alphen aan den Rijn Stichting Nederlandse buitenplaatsen en Canaletto/Report-Holland, 2006, 71 p., ill).

Hoe zou het zijn om op te groeien in een prachtig huis van een adellijke familie aan het einde van de negentiende eeuw? Françoise Wilhelmine Marie barones van der Borch van Verwolde geeft antwoord op deze vraag in een in 2006 gepubli-